

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по-
недільних і святах.

БУКОВИНА

Редакція і адмі-
ністрація в Чер-
нівцях ул. Пе-
тровича ч. 2.
Передплата
10 зр.

Не повірив, аж змірив.

(Лист з Канади.)

II. надучитель з Брідка, Николай Спинул, присилає нам таке письмо:

З весни була в „Буковині“ допис про Наддністрянську еміграцію. Там була мова і про тутешнього письменного господаря Николая Ропку, котрий діставав листи з Гамбурга і з Канади, читав їх людям, за що его навіть арештували, а наонець і сам вивандрував. Але вже з Гамбурга написав сюди, що показує відти, яке добро їх чекає. Я маю тепер в руках від него письмо, котре прислав з Канади до свого кума Василя Сторожчука з Брідка. Люди пізнають его письмо а на конверті оглядають печатки „Вінніпег, Лондон“ і пр.

От що пише той Николай Ропка:

„Вінніпег, дня 20. мая 1887.

Пишу до Вас, милий мій куме, та до неня, до братів, до сестри і до бадіки Петраша. Ви просили мене, аби я Вам написав по правді, тож напишу Вам тут вірну правду.

Ми приїхали до Вінніпегу на самого Юрія і тут сидимо до сьогодні. Обходили ми від тогди досить землі, але не найшли ніч доброго. Злої землі не хочемо брати а добру дають лиш за гроші, тай сидимо як на грани. Я обїздив колїев всю ту землю, що дарують, але скрізь біда. Тепер хочемо, аби нас відвезли домів, бо грошей вже нема. Наш наїд слїпий і дурний, бо сеї мови не розуміє і не потрапить розгадувати ся на сїй пустій землі. Тут нема ніякої роботи, а ті люди, що приймили

ся дарованої землі, подїставали 18 миль від Вінніпегу лиш самі мочари та каміне. Де межі ними є трохи рівного та сухого, то кладуть там они собі хатки з тоненьких топольок і накривають їх кичками з трави. Керниці тут на локоть за глибину.

Аби тоті люди були погоріли, що нас туди післали; самі наші християни збачили нас, бо они писали до нас фальшиві листи. Дали ся підплатити наші лайдаки та Сеньківські бездушники, що поприходили сюди вперед з Буковини та Галичини, а тепер марно пропадають тисячі а тисячі вейлякого народу. Збавили нас вороги милого життя і молодого віка; нас підбурили до Канади, а самі служать тепер жидам та Англіїцям. Та ще й цесї винні, що зі мною прийшли разом, бо я не мав охоти, щастя шукати, я був собі файний газда, а они лиш пити та мене підмовляти! В мене не запирали ся двері через них, бо казали, що я письменний та дам раду собі й їм. Не дурно мав я перед сим дома такі страшні сні; Бог давав мені знак, але видко, що я грїшник, бом не здогадав ся.

Тут лиш плачуть і ридають за своїм краєм, бо хоть тут все тане, то нема за то гроший і не чути звука дзвонів, не видко сьвятого хреста, церковці, та ні панотця, котрий би міг поховати грїшне тіло; мусять люди самі ховати вмерця. Тут не знають вихвалити Бога, а як Русин перехрестить ся, то го висьмівають. Тут сьвяткують лиш неділю новий рік і великдень польський. Просимо Бога, аби поміг нам узріти хоть за кілька літ тамошні цвїти, красну садовину і нашу вроджайну землю,

бо тут велика студїнь. Худоба тут мала і слаба, бо їсть лиш сїно. Як бим ся вернув колись до Вас, то не хотїв бим так газдувати, як я газдував а лиш служити і Богу молити ся. Мої діти, Богу дякувати, здорові, але я і жінка плачемо над ними.

Отож молїть ся в старім краю Богу, Ісусу Христу, Матери Божїї і всім сьвятим; аби они Вас боронили від сеї смутної Канади. Не гадайте собі, що я відраджую Вам Канадійске добро; кажу Вам ще раз, що тут нема відки жити нашим людям. Прошу Вас, подайте сю історію до газет руских і німецьких, най читають люди, що я Вам пишу; відверну може не одного від нещастя і буду мати поману. Подайте се до отців духовних, до пана старости і до пана президента; они напишуть до міністерії, і так запруть Канаду. Розповідайте, аби чули всі люди, най шанують свою вітчину, бо слїпий наїд загине тут. Кажіть їм, що нема тут ніякого принца, бо я вже розвідав скрізь, а порядкує цариця англійска; але она сидить в Англії а тут роблять, що хотять. Не вірте тим людям, що кажуть: „ми тому не вертаєм, бо нам тут добре“, они тому, не вертають, бо не мають гроший на дорогу. Не вірте й тому панови, що їхав сюди зі Львова, бо він описав лиш кілька фермерів, як „старого Мілера.“ Я був у того Мілера, бо йшов до проклятого Василя Загари (перший емігрант з Брідка), котрого годували разом з его товаришами цілу зиму задурно в Вінніпегу, а они за то писали до нас неправду. Буду Вам відси дальше писати і про других людей,

2)

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

др. Ст. Смаль-Стоцький.

II. Прилученє Буковини до Австрії.

(Значіне сеї події для буковинської Русі. — Сюлученє розірвання частий Русі і значіне того факту).

Величезну ріжницю і важну зміну, яку запримечаємо межі теперішнім а давнім станом буковинської Русі, маєм завдячувати тій обставині, або радше тому щастю, що Буковина прилучена зістала до Австрії. Рік 1775-ий, в котрім дня 5-го мая остаточно підписана зістала в Царгороді угода межі Туреччиною і Австрією в справі відступлення Буковини Австрії (заняла Австрія Буковину вже в осени 1774-го р.) є для Буковини взагалі, а для буковинської Русі з особіна незмірної ваги. Він має для неї те саме значіне, що р. 1772-ий для Галицької Русі. Обом сїм краям, а особливо Русинам в тих краях, що зносили цілими віками то турецьку то шляхоцьку самоволю, припала в сїх роках ліпша доля; вони почувли ся в австрійській державі, котра будучи добре зорганізованою і урядженою відповідно до вимог тодішньої європейської циві-

лізації і культури, зараз таки поліпшила лиху долю покривджених, а що важнійше зробила і мужиків таке ж людьми.

Завдатки культурні, т. є. тото образованє і освіта, з якими буковинська Русь мала ступити на дорогу нового культурного життя, були дуже сумні. У нас треба було що йно будити безчувствених мас з вікового сну, треба було починати таки від самої азбуки, треба було силоміць приводити тоті маси до пізнаня, що людина може просьвічати ся і що освіта потрібна і користна.

Застановивши ся глибоше над значінем сїх слів, порозумієм, яке тяжке завданє припало Австрії, коли вона мала сповнити своє культурне післаництво в сїх краях, коли вона хотїла з новопридбаних мас зробити державних обивателїв і зрівнати їх з другими своїми обивателями. А вжеж культура і цивілізація не дасть ся двигнути одним почерком пера; до того треба праці, тяжкої і мозольної праці не одиниць а цілих мас людей щирої волі; на те складають ся добутки цілих поколінь. Тим то і пояснює ся тота обставина, що помимо великих заходів правительства і щирих людей Русь буковинська в освіті і культурі заведї ще початкує.

Конець 18-го віку важний для нас ще і з иньшої причини. Звістно, що Русь, колись могутча і слава, обезсилена татарским погромом, розсіпалась на дрібні кусні. Галичину заняла Польща; Україну, Волинь і Поділе Литва; угорска Русь

належала до угорских відтак до австрійских королїв і цїсарїв, а буковинська до Молдавії, властиво-ж до Туреччини. По кровавій, славної і енергічній обороні своєї волі в першій половині 17-го в. подїлилась вона паново, бо лївобережна Україна піддала ся московському цареві. Розірвані частини, пробуваючи без найменшої звязи з собою, коротали своє житє. Аж при кінци 18-го в. почали вони знов лучити ся, так що Русь наша найшла ся лиш під двома державами: Австро-Угорщиною і Росією. Таким чином зискала Русь дуже багато, бо єї сили знов сполучили ся, а впливаючи взаїмно на себе могли далеко більше зробити і досягнути. Особливо скористала на тім буковинська Русь, котра довгий час була безпосередно сполучена з Галичиною. Правда, була і тут перешкода для живїшої виміни гадок. Рїжність віри, на котру люди, що стоять на низкім щаблі освіти і не дійшли ще до національного самопізнаня, кладуть більшу вагу як на спільність національну, єніяла довгий час щирїйші взаємні між Русьнами галицькими а буковинськими¹⁾ і т. п. В зле зрозумілім православїю видїли буковинські Русини довгий час свою народність, свою культуру, свій добробит, і ддятого навіть ніби освічені Русини були (а по части є ще і нинї) скрайними сепаратїстами культурними,

¹⁾ За те здасть ся з угорською Русєю мали Буковинці в перших часах нашого віку живїйші зносини, як на се вказує факт, що твори угорского Русина Лучкая і т. п. подібують ся з часта на Буковині.

котрим також пахла Канада а тепер голодують.

Відпишіть мені, чи неню дали вже контракт на мою хату і чи маю надію, колись там притулити ся. Богато Брідекких людей просили мене Вам сей лист написати, аби їх кривні не теряли поле за півдурно, а потім сотки за далеку подорож платили а на місце стоячі води з дурними бурянами або каміня приймали.

Кланяю ся до Вас і до всеї родини та до всіх знайомих; будьте здорові!

Николай Рошка.

З сего листу виходить, що наш мужик то невірний Фтома, бо він повірить аж тогди, як переконає ся власними очима. Хоть правда, що їх другі намовляли до вандрівки, але правда й те, що було много таких, котрі їх не раз віраджували та остерігали. Щасливі тоті, що не були в Канаді а повірили, що і там не рай. Нарід збігає ся товпами як на яке диво і прислухує ся словам сего письма, плачуть за своїми кривнями та дякують Богови, що їх охоронив. Але найшли ся межі ними два, три, що казали: „Він лиш так пише, бо хоче видіти, що відпишемо на то“. І кажіть, що не Фтоми!

Віденська руска кольонія.

(Допись з Відня).

Хто огляне оком ледви десятку последних літ історії віденських Русинів, пересвідчить ся, що кольонія наша перебула за сей час велику зміну. Одиноке давннше огнище тутешних Русинів „Січ“ перетворило ся нині уже в товариство академічне. Заснована побіч „Січи“ в р. 1892. „Громада“ доси мала основу бутя, доки громадила усіх земляків, що не належали до переміняючої ся звільна в товариство академічне „Січи“. Тепер жеж, коли основано у Відні товариство руских робітників „Родина“, до „Громади“ належать майже виключно люди старші, до життя народного, а навіть товариського, байдужні... Дуже ошибав би ся, хто би думав, що тутешня кольонія руска не може мати і не має впливу на рідний край — напротив, говорячи про на-

шу суспільність та про її опінію мусим мати на увазі й віденську кольонію, бож члени її, з „Січи“ й „Родини“ передовсім, в більшій часті скорше чи пізніше вернуть до краю і анимати муть меньше або більше видні становниці. Тому то, гадаю, не від річи буде вивести перед очі читачів „Буковини“ тутешню кольонію руску з усіма трема огнищами її житя, вказати напрямистремліня, які в них вирують.

До заснованя „Січи“ причинила ся головню недостача медичного факультету у Львові. „Іти до Кракова? — вже лучше до Відня!“ — се розумоване гнало туди в своїм часі десятки молодих людей, що бажали посвятити ся штуні лікарській. Тому то „Січ“ складала ся давннше майже з самих слухачів медицини. Медичні студії звісно вимагають довшого часу, до того нема означеного речинця складаня іспитів (як се діє ся по крайній мірі на правах) — отже ліберальна під тим взглядом, руска натура відкладала їх звичайно з року на рік... Що гірш, наші медики, діставши степеня доктора, розходили ся по всім усюдам, тільки не до рідного краю. Однак від якогось часу зазначив ся в „Січи“ рішучий зворот під сим взглядом. Від чотирох років не прибув до „Січи“ ані один медик — лиш самі правники та слухачі філософії й академії ліничої. Сі люди, побувши звичайно 3—4 літ в осередку життя політичного й культурного нашої держави, з певним засобом знаня й досвѣду вертають до краю — і з ними наші „діячі“ числится ся мусять. — Коли я вже зачав за медиків, то в честь і славу сих трех товаришів-адентів штуки лікарської, котрими ще „Січ“ може повелічати ся, нехай буде сказано, що вони всі вже мають по два ригороза (я назвав би їх радо докторандами, коби не спіткнути ся о роспоряджене міністеріяльне!) і невдовзі гадають виїхати до рідного краю — лікарки.

В „Січи“ віє тепер такий сам вітер як у львівській „Академ. громад“, чого доказом нарада товаришів, описана в однім з последних чисел „Буковини“. Одно тільки годило-б ся спростувати, іменно се була приватна нарада, котрою виді не обовязаний зовсім вазати ся. — Характерне й те, що „Січ“ виписує всякі рускі часописи кромі „Діла“ і „Прапора“ і ніхто з товаришів не протестує.

Друге товариство „Громада“ удержує ся лише штучно при житю; членів не богато, а й ті товариством зовсім не интересують ся. У них н. пр. таке водить ся, що локаль не удержує ся коштом товариства, але кождоразового голови. Часто шкодить собі „Громада“ своїм, чисто рутенським, аристократизмом: на ніякі вечерниці не запрошує тов. „Родина“, з котрим же навіть про око в дружних зносинах. І так примі-

ром на вечерниціх Шевченкових „Громади“ являє ся 6 громадян-комітетових, 8 січовинів і виходить чисте фiasco! Розуміє ся отже, що о переконанях вируючих в тім товаристві, не може бути й бесіди.

Наймоладше товариство „Родина“ є зарозом найчисленннше — бо має нині 86 членів і з кождим днем зростає! Воно для краю може мати велике значіне, тому що богато молодих робітників вертає звідси по кількох роках домів, де займає не раз не аби яке місце в народнім руху (пр. Масюк в Яворові). Ярке мабуть світло киє на переконаня, якими руководить ся загал товаришів, хід нарад на последних загальних зборах „Родини“ дня 13. червня с. р. По доовняючим виборі виділу (головою вибрано інтелігентного й енергічного провідника тутешних робітників, М. Богайчука) іменовано одноголосно почетним членом др-а Івана Франка і порішено (також одноголосно) завдати признание львівській молодежи, що запротестувала проти злуки народних партій з обскурними ренегатами в справі народного сьвята.

З усього того виходить, що віденська кольонія іде на розріз з конспіраціями романчукістів, та що консолідації народовців і кацапів противна не, як каже „Діло“, частина рускої молодежи, але ледви чи не вся молодіж!

P—e.

НОВИНИ.

Чернівці, дня 22. червня 1897.

Нові процеси повиборчі зачали ся в понеділок сего тижня в Перемишлі против 82 селян зі Стоянця, обжалованих о злочин публічного насильства а у Львові против соціальних демократів Зараньского і Денегі.

Змова рільних робітників. В комітаті альфедзкім в Угорщині постановили рільні робітники не іти на жнива до панів, доки не підвищать їм платні. Жнива приходять там уже з кінцем червня, тож пани у великім страху. Робітника можна ще спровадити з иньших сторін, але побоюють ся, щоби селяни не напастували чужих женців. Пани удали ся до правительства о поміч і опіку. Міністер внутрішних справ отримав за дозволом міністра війни споре число жовнірів до розпорядженя, щоби в найнебезпечніших околицях нантрували порядку. Жандармерию мають зміцнити в тім окрузі з иньших частин Угорщини. Урядники повітові будуть по змозі звільнені від канцелярийної роботи, щоби всеюди могли робити лад у випадку якогось за-

хотіли би становити якусь осібну Русь; з тої то причини, не маючи ніякої моральної підпори від своїх братів, оставали вони довго по заду. Але чим більше ширить ся на Буковині освіта, тим ясніше почуває ся братня звязь з галицкою і прочою Русею.

Вже самі тоті два факти: прилучене до Австрії і духова звязь з галицкою (і угорскою), і через ню, а в новійших часах также безпосередно, і з українською Русею були запорукою лучшої будучности буковинської Руси; все проче спочивало, спочиває і буде спочивати в її власних силах, в її власній праці. Тоті три чинники склали ся на то, що доля буковинської Руси стала такою, якою є тепер; о скілько, коли і як кождий з них діяв, се покаже ся.

III. Буковина в часі прилученя до Австрії.

(Число мешканців. — Відносини суспільні. — Народність мешканців. — Русини также „Волохи.“ — Став культурний.)

Пригляньмо ся насамперед Буковині близше в часі її переходу під Австрію. Р. 1775-го замешкувало Буковину в 250 оселях яких 100.000 душ.¹⁾ Мужики становили головну силу мешкан-

ців. Супроти мужиків стоїть невеличке число дідичів і духовенства; кушців, ремісників і урядників було тоді в нашім краю дуже мало.

Економічно і соціально упривілібованою класою були дідичі, т. зв. шляхта, і в часті духовенство. Дідичам, монастирям і владикам належала т. зв. більна або паньєка посієсть і їм, або їх посесорам мусіли мужики робити паньцину.

Відносини мужиків до дідичів і до оброблюваної ними землі стали в давній Молдавії, особливо в 18-ім в. неясні, аж ввязь Константин Маврокордато, що панував в Молдавії з перервами аж 4 рази (в часах межі 1733—1769) звільнив мужиків з крпацтва і неволі, а князь Григорій Гіка видав 1-го січня 1766 золоту грамоту (хрізов), котрою управильнив і докладно означив обовязки паньцизніянні мужиків супроти дідичів; постанови тої грамоти мали силу і під Австрією аж до 1848-го року.

Довгий час не могла вправді Австрія добре зорієнтувати ся в тих відносинах, і коли в розпорядженю з 22-го марта 1787 придержувано

chen (d. i. gleich jenen) stark possessionirt sind: es befinden sich in der Bukowina bis 200 possessionirte (дідичі) Armenier und Griechen, dann gegen 800 Juden- und mehr als 21.000 Bauernfamilien inclusive Zigeuner; grosse und wirkliche Bojaren sind nur 2 allhier, gegenheilig sehr viele wirkliche Bojaren in der jenseitigen Moldau, die allhier possessionirt“ — пише ен. Енценберґ в своїм справозданю.

ся що до буковинських мужиків австрійських підданьчих законів і уважало ся їх властителями землі, яка була дня 1-го листопада 1786-го р. в їх руках, то вже 16-го марта того самого року відкликано се розпоряджене і мужики уважають ся лише тимчасовими посідателями, котрим дідич міг по ухливі кождого року її відобрати. Але вже 26-го липня того таки самого 1787-го р. завершило ся правительство до попередного погляду, і хоть чеськоавстр. надворна канцелярия ще і 9-го квітня 1812-го р. сумніває ся, чи є на Буковині рустикальна (мужицка) власність, то найвищою постановою з дня 4-го марта 1813 рішено наділити підданих буковинських мужиків дідичною власністю.²⁾

Після постанов золотой грамоти князя Гіки були мужики обовязані³⁾ робити панам паньцину 12 днів в році, давати десятину від всякого жнива, що року одну курку, клубок пряжі, возити оден день в році з лѣса дрова і бути помічними при направі всіх будинків. Підданьчі обовязки буковинських мужиків були отже незрівняно лекші ніж в Галичині (де було 52—156 днів паньцини) і в других краях. Але „самоволя дідичів і посесорів чинила, що мужик проживав в нужді

¹⁾ Ziegler: Geschichtliche Bilder, Czernowitz 1893. I. 12. „Die Bukowina .. ist bewohnt von sehr vieler griechischer Geistlichkeit des Basilianer Ordens, die nebst sehr vielen allhier wohnenden kleinen Edelleuten auch mit sol-

²⁾ Гл. Bidermann: Die Bukowina unter österr. Verwaltung. Lemberg 1876. стр. 28. Порівняй: Über den Ursprung und die Entwicklung des Unterthansverhältnisses in der Bukowina. Czernowitz 1848.

³⁾ Ziegler: Geschichtliche Bilder I. 17. сл.

бурення, а особні комісії будуть обіздати кожне село, щоби людям розтолкувати, що така змова може мати для них тільки дуже сумні наслідки. Пани можуть спроваджувати собі людей до роботи, звідки схочуть а привітєльство подбає, щоби чужих робітників ніхто не відстрашував ані не доучав їм. Міністерство рільництва має у своїм заряді величезні добра державні в тім окрузі і там нагромадило вже тепер кількатисячну резерву рільних робітників. Тою робітничою армією буде передовсім обходило жнива на державних ланах, але в кожній хвили готове на зазив приватної особи дати якусь пайку робітників на її ужиток. Коли би ті робітники не вистарчали, мають зібрати усю лісову службу державну з цілої Угорщини до альфедзкого комітату і ужити її до полевой роботи. Коли і того буде за мало, зорганізують відділи женців з таких вязнів, про котрих є певність, що не втечуть та не будуть допускати ся розбоїв і крадежи. Вкінці великі підприємства промислової заявляють готовість застановити праця у себе і відтунити своїх робітників на час жнив. Надто розпорядив міністер торговлі, щоби залізничні в комітаті альфедзкім не зважали на розклад їзди а перевозили відділи робітників рільничих як найскорше в ті околиці, де їх буде потреба. Так само улегшений довіз робітників з інших частей Угорщини та з Галичини.

Хотай при таких уеліях змова не має вигляду на успіх, однак такий рух між хліборобским населенем альфедзкого комітату приніє уже для него одну користь. Ого незалежно від тих заряджень, що мають забезпечити право до праці, займають ся міністерства управленем питання аграрного соціалізму. Виготовляють тепер закони, котрі мають дати підставу для відносин рільного робітника до пана. Все зворушило ся тим небувалим доси випадком в комітаті альфедзкім. Міністерство рільництва покликало комісію з людей, ознаменених з тамошними відносинами а рільничі товариства прирекли також свій співуділ, щоби розслідити положене і справедливо полагодити сю грізну змову.

Демонстрація в театрі. В Кракові виставлено в середу ноу штуку: „Кусителі люду“ Теодора Смоляржа (невданім заступника прокуратора Теодора Калитовского). Штука має тенденцію антисоціалістичну, отже соціалісти постановили перешкодити граню тої штуки. Підчас вистави засів в кріслах посол Дашинський, а на партері зібрало ся значне число прихильників партії соціально-демократичної. Коли в другій дії один з акторів почав після своєї ролі говорити не конче підхлібно для агітатора соціалістичного, настав страшний крик і свист і виставу мусіли перервати. Не помогли накликуваня комісаря поліції о спокій; на сали почали сьвистати

без надії на лішню долю¹⁾ а „утиски, обходжене як з невільниками і необмежена власть дідичів над підданими мали такі наслідки, що підданам і на думку не приходило брати ся до якогось промислу; вони не оставали довго на однім місци а при ледаякій нагоді йшли там, де нібито гадали поліштити свою долю.“ Під Австрією полекшала в тім згляді доля мужиків. Полекшало їм ще і по тій причині, що австр. правительство утворило із дїбр монастирських і єпископських релігійний фонд та перебрало его в свій заряд. Урядники цїсарські обходили ся з підданими мужиками після принісїв, а се мало свій добрий вплив і на долю тих мужиків, що робили паньщину дїдичам.

Окрім паньщини платили мужики ще податки²⁾ і то від одної родини 2 зр. 30 кр., а від кожної вівиці або кози 5 кр., а від кожної безрогої і кожного улія пчїл 12 кр., а за сіль цілий черновецький дистрикт 500 зр. річно, а подарунок різдвяний від цілого дистрикту 620 зр. 30 кр. — притім мусіли ще утримувати і екекутників податкових, що їздили від села до села і від кожного з осіб збирали податок.

Мужики не мали всі однаково багато землі. Було яких 1000 родин, що мали 40 а навіть 60-дневий ґрунт і по 100, 200 і 300 овець; було знов з 1200 таких родин мужицких, що

робітничу пісню „Czerwony sztandar“. Демонстрації довели до того, що дирекція театру мусіла зі спени приречи, що штуки тої не докінчить і більше вже виставляти не буде. Ся подія видвигнула kwestію що-до нетикальности послів, бо судя слідчий Дробнер в Кракові визвав посла Дашинського перед себе під закидом злочину нарушеня публичного спокою. Отже пос. Дашинський виравді явив ся перед судєю слідчим, але заявив до протоколу, що він яко посол після законів основних уважає ся нетикальним. По перше дятото, що цїсарске розпоряджене, яким замкнено сесію ради державної, не було доси оповіщене ані в Вістнику законів державних, ані в урядовій Wiener-Ztg. Отже ніхто в Австрії не є повідомлений урядово, що сесію ради державної замкнено. Для знятя з посла запорученого ему законами основними права нетикальности, що становить частину конституції, доконче потрібно після конституції цїсарского розпорядженя, котре раду державну або відрочує або розвязує. Так дословно постановляє конституція. В сїм же випадку нема такого розпорядженя, бо граф Бадені заявив виразно, що він сесію парламенту замикає. Тимчасом конституція не згадує о замиканю ради державної ані словом. В наслідок того кождий посол може уважати ся нетикальним, ба навіть є обовязаний обороняти се конституційне право супротив судів. Зложивши таку заяву пос. Дашинський відкликав ся в тім ділі до комітати радної краківського суду і має намір перевести сю справу через усеї інстанції. — Так поставив справу нетикальности доси лиш один пос. Дашинський. Де-які німецькі послы опозиційні, уже давнійше засуджені, піддали ся наказови відсидженя арешту.

Крадежи на залізничі. На стації в Станіславові пропадали від кількох літ ріжні річи з пересплок і власти не могли жадним способом відкрити, хто такий доконує їх. Раз якось побачили робітники, що начальник маґазинів Матаного відбив віко від пачки, що йшла з Німеччини до Румунії і звідтам витягнув кілька дїточих забавок. Робітники донесли о тім дирекції і власть зарядила ревізію в домі Матаного. Тут відкрито цілий маґазин крадених річий і багато карток заставничих на річи, що походили з крадежи. Матаного арештовано а оногди засудив его трибунал на пять літ вязниці. Такий то злодійський доробок!

Про воздушну трубу під Парижем доносять такі подробиці: Бура зірвала ся по 5-ій годині з полудня в північно-західних передмістях Парижа і йшла широкою на 200 метрів половою 12 кілометрів. На тій дорозі знищила майже все, що стрітила. Всі дахи з домів зірвані, майже всі дома ушкоджені а 30 зрівнаних з землею, 1200 дерев вирваних з корінем, а на тисячах

мали менше, а знов кілька тисяч таких, що мали лише 2 або 4-дневий ґрунт, а були і такі що не мали зовсім жадної землі а жили зарібниками або винасали худобу.¹⁾

З боярів молдавських лишив ся на Буковині оден Балш.²⁾ Менша шляхта ділила ся зрештою на масілів, рупташів і звичайних шляхтичів. Шляхта оплачувала державі деякі данини.

Духовенства було в часі прилученя Буковини до Австрії майже в трое тільки, що тепер. Воно дішло ся на чорне і біле духовенство. Чорне: черці і черниці переживали в монастирях, котрих було на Буковині по верх 30 і удержували ся почасти з дїбр монастирських, а почасти з жебранини. Сьвітске біле духовенство не мало ніякого сталого доходу, а жило з приходів за треби.

Купці і ремісники буковинські се Вірмени і жиди. Жили вони головно в 3 буковинських містах: в Чернівцях,³⁾ в Сучаві і в Сереті.

(Дальше буде).

¹⁾ Тамже I. 16 сл.

²⁾ Тамже I. 75.

³⁾ Чернівці були в тих часах простим селом; 1774-го р. жило тут всего на всего 278 родин, т. зн. 1390 душ; не було ані одного мурованого дому. Порівн. Zieglaue: Gesch. Bilder I. 37. Kaindl: Zur Geschichte der Stadt Czernowitz.

иньших поломані і покручені гадузи і конарі. В Кольомб, де бура була найспильніша, знищила воздушна труба варетат трамваю. В Анїер відбував ся ярмарок. Оркан понавши між ярмарочні буди і цирк, змів все в одній хвили і кинув о кількасот кровів дальше на одну безобразну купу. Одного циркового послугача кинуло на ліхтарняний стовп, де він собі розбив голову. В фабриці бетонів в Коане звалив оркан комин і убив на місци двох робітників, а двацять тяжко покалічив. З одного фіякра, котрим їхало двох людей, зірвало цілий васат і понесло з вітром, колеса з диншем лишили ся на дорозі. Одного хлопця підніє вітер з улиці і заніє на високе дерево, де хлопець чинив ся гадуза і повис. В инім знов місяці вирвала бура стовп ліхтарняний, занесла его до поблизького огорода і вбила в землю просто, немов би его хто закопав. В однім мешканю знищив оркан всю обставу: крісла, софи, шафи, ліжка, але за те лишив в комнаті кілька кошів з поживою, кілька цілих металевих кухонних посудин і шовкові подушки, які приніє звідкись. На кілька хвиль перед воздушною трубою унав сильний дощ і тому улиці були пусті. Дятото з людей розмірно мало потерпіло ушкоди, лише там, де бура валила дома. Ціла бура тревала около 10 минут. По бурі сконстатовано, що погибло трох людей, трох потерпіло смертні скаліченя, а 120 покалічених лекше.

Градобури уміють лише брати гроші та збіже, але відвернути хмару не потрафлять. Однак, здає ся, є спосіб на градові хмари. Єго хоче ужити тепер стирійска каса щаднича. Она має в Градци в полудневій Стирії великі виноградники. Виноградники — як звістно — терплять богато шкоди від граду. Отже в послїдних часах зроблено кілька разів досвід, що стріляне з канон на градові хмари розганяє їх. Стирійска щаднича хоче того року пробувати того средства для забезпеченя своїх виноградників і тому звернула ся з просьбою до міністерства війни о позичене їй кількох канон. Міністерство прихлило ся до просьби і веліло властям войсковим в Градци доставити касі оцадности чотири польні канони. По наших селах є звичай дзвонити в дзвони перед бурею, щоби розганяти хмари. Дзвони стрясають воздух і певно, що також розганяють по трохи хмари. Але може було би добре в таких випадках стріляти з мездірів, котрі має кожда церква. Хоть може не помоглиби тільки, що канони, але всеж зменьшили би нераз нещасте від граду.

Пиво з залізом, виріб буковинський, винаходу управителя бровару в Сереті Квятковского зискав апробату лікарів, яко добрий лік против недостатку крови. Хемічний розбір доказав, що части заліза в тім пиві лішше рознуцені, як в залізних винах, які продають ся за дорогі гроші. При тім можна пиво пити в більшій скількості без злих наслідків алкоголью: противно оно улегшає травлене і зміцняє організм. Практичні дослїди на хорих дали дуже добрі результати. Винаходець постарав ся о патент у всіх краях Європи і продукує нове пиво з залізом в серетекім броварі.

Мощний в ногах грецький мужик Люїз, котрий тамтого року здобув на олімпійських ігрищах лавровий вінець за те, що відзначив ся скороścią і витривалостію в бігу, бо побідив всіх противників в т. зв. олімпійських перегонах, сидить тепер як дезертир в Івановій хаті в Атенях. Коли Люїза покликали до війска на війну, він при першій стрічі з Турками пригадав собі на лавровий вінець і — дав ногам знати з поля борби.

Цвіті покоеві стають часто причиною нещастя. Олеандри знані зі своєї шкідливости. Так само рослина арон, широко розповсюджена і плекана в наших домах, єсть великою отруєю. Соком сеї рослини отроїло ся недавно в Парижі трое дїтий возьного париского банку. Одна служниця у Львові відкусила листок сеї рослини і дістала сейчас страшні болі в устах. Щасте, що трутина не зайшла до жолудка, бо цілий случай міг був закінчити ся смертію.

¹⁾ Zieglaue: Gesch. Bilder Czernowitz 1896. III. 12, 71. Порівнай также II. 64.

²⁾ Zieglaue: Geschichtliche Bilder I. 28 сл.

Телеграми „Буковини“.

З дня 22-го червня 1897 року.

Відень. Архикнязь Райнер з нагоди свого 25-літнього ювілею яко найвищий начальник крайової оборони зложив чотири облігації чотирьохпроцентової австрійської ренти на суму 40.000 корон для побільшення стипендійного фонду свого імени. Стипендії призначені для дитин активних або бувших активних офіцерів крайової оборони а їх число збільшить ся через сей новий, гоїний даток о чотири місяці.

Вукарешт. Король призначив 200.000 франків для потерпілих від слоти і вилуви рік.

Париж. Речинськ подорожи президента Фора означено остаточно на послідні дні серпня с. р.

„РУСКА БЕСІДА“
в Чернівцях

має на складі отсі свої виданя:

„ІЛЮСТРОВАНА БІБЛІОТЕКА“

для молодіжи, міщан і селян з року 1886, 1887, 1888, 1890, 1891, 1892 і 1894 по 1 зр. за рочник, а всі 7 разом 6 зр.

„ЧУМА ГОРІЛЧАНА,“

сумна історія, для перестороги і науки. 80 сторін за 20 кр

Замовлення приймає й редакція „Буковини.“

„Слова правди і науки“

з поезій Тараса Шевченка. Ціна 10 кр.

„25 повісток

для чемних діточок.“

32 сторін. Ціна 10 кр.

„ПРОСКУРКА“

Даруночок для руских діточок. Ю. Федьковича 10 кр.

На поштову пересилку треба додати по 5 кр. за річник „Бібліотеки,“ а по 2 кр. за кождо поодинокую книжочку.

„Дністер“

товариство взаїмних обезпечень у Львові в домі „Просвіти“ Римок 10.

перше і одинокое руске товариство асекураційне, обезпечає будинки, скот, господарські знаряди, збіже в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках протів шкідливих за можливо найнижшою оплатою.

Дністер розпочав пятій рік своєї діяльності. Фонди „Дністра“ після закінченя рахункових з днем 31-го грудня 1896 виносять: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарі. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодовань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На житє можна обезпечати ся через „Дністер“ після всіх можливих комбінацій в товаристві взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає як найкористнійші услівя і видає поліси і квити в руских язичі.

Зголошеня о уділене агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“
в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ

в Народнім Домі

при улици Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарські в мовах рускій, польскій і німецкій.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солідно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарні!

Хто хоче мати
добру і дешево
МАШИНУ ДО ШИТЯ,

най удасть ся до мене, то певно не пожадує. Нові продаю дешевше як всюди, а употреблені, ще добре удержані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за реперацию не потребує журити ся, бо я роблю тую безплатно через цілий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обслужу Ває по братньому

З поважанем

В. Данилевич,
машиніст у бровари Штайнера в Чернівцях, при ул. залізничній (Bahnhofstrasse) ч. 26.

Для панів учителів!
INSPECTIONSBERICHT,
Jahresausweis
і Шкільні повідомленя
(Schulnachrichten)

є на складі
в друкарні „Рускої Ради.“

Просимо о замовленя.

Пам'ятайте на Народний Дім
в Чернівцях!

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-європейского.

ВІДХОДЯТЬ З Чернівців						ПРИХОДЯТЬ ДО Чернівців						
до Неполоківців, Снятина, Львова, Відня	819	854	1232	404	1025	з Відня, Львова, Снятина, Неполоківців.	1128	320	757	811	610	
до Глібоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	1148	351	832	—	635	з Бурдуженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глібокої	—	809	1212	350	1000	
до Садагури, Боява, Новоселиці	645	430	—	—	—	з Новоселиці, Боява, Садагури	—	1113	950	—	—	
з Глібоки						до Глібоки						
до Карапчева, Сторожинця, Бергомету, Межибродів	814	535	—	—	—	з Межибродів, Бергомету, Сторожинця, Карапчева	635	1037	800	—	—	
Перший поїзд іде на шляху Бергомет, Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вівторка і пятниці.						Перший поїзд іде на шляху Бергомет Карапчів тільки в понеділок; другий поїзд на шляху Бергомет-Межиброди тільки від 1. липня до 31. вересня що понеділка і четверга; третій поїзд не іде в понеділок.						
з Гадікфальви						до Гадікфальви						
до Радівців	610	1003	228	612	805	з Радівців	542	855	115	550	747	
з Гатни						до Гатни						
до Качики, Гурагумори, Вами і Кімполонгу	1010	201	—	—	—	з Кімполонгу, Вами, Гурагумори, Качики	1258	625	—	—	—	
з Іцкан						до Іцкан						
до Сучави	327	630	1009	216	718	зі Сучави	442	842	130	630	837	
з Вами						до Вами						
до Рус-Молдавиці	346	647	913	1132	250	з Рус-Молдавиці	842	1259	204	322	545	905
Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на стациях Вами, Драгоша і обох Молдавицях.						Поїзди ходять від часу до часу. Розвідатись можна на стациях Вами, Драгоші і обох Молдавицях.						
з Карапчева						до Карапчева						
до Чудина н. С.	854	1007	615	—	—	з Чудина н. С.	555	555	—	—	—	
Перший поїзд іде що понеділка, другий з винятком понеділка, нічний кождої днини.						Перший поїзд іде що понеділка, другий з винятком понеділка.						

□ поїзди поспішні; * поїзди особові; без знаку поїзди мішані. Час середно європейский іде о 46 минут пізнійше від черновецкого часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мин. рано і зазначає ся підчеркненим минут.

Видає товариство „Руска Рада“ в Чернівцях.

За редакцію відповідає **Осип Маковей**

З друкарні „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Хромовского.

